

בבא בתרא י"ד

עושים ס"ת אורכו כהיקפו

תנו רבנן, אין עושין ספר תורה לא ארכו יותר על הקיפו לא ארכו יותר על הקיפו ולא הקיפו יותר על ארכו, כלומר שצריך לצמצם את הכתב לפי עובי הקלפים שכשיגמור יהיה חוט המקיף את עוביו כמדת ארכו²⁴². שאלו את רבי, כמה הוא שיעור ארכו של ספר תורה? אמר להן, בגויל שהוא עבה והקיפו גדול צריך אורך ששה טפחים, וזו היא מדה כדי שיהיה נגמר בששה טפחים היקף בכתב בינוני. בקלף, איני יודע בכמה²⁴³.

מביאה הגמרא, שרב הונא כתב שבעים ספרי תורה, ולא נמצא אלא אחד שארכו כהקיפו. ומעשה ברב אחא בר יעקב, שכתב ספר תורה אחד על עור עגל ונמצא ארכו כהקיפו, ונתנו בו חכמים עיניהם ומת.

ר' אמי כתב ד' מאות תורה ר' ינאי אמרו חכמים לרב המנונא, רבי אמי כתב ארבעה מאות ספרי תורה. אמר להם רב המנונא, שמא רבי אמי כתב : "תורה צנה לנו משה מוכשה קהלת יעקב"²⁴⁴ ארבע מאות פעמים. אבל אין פנאי לאדם אחד לכתוב ארבע מאות ספרי תורה. רבא אמר לרבי זירא, רבי ינאי נטע ארבע מאות כרמים. ואמר לו רבי זירא שמא הוא לא נטע ארבעה מאות כרמים ממש, אלא הוא נטע ארבע קבוצות של שתי גפנים כנגד שתיים ואחת יוצא זנב, ובכך קרוי כרם לחזור עליו מעורכי המלחמה²⁴⁵.

שיעור ארון ולוחות שעשה משה ומקשה הגמרא על מה שאמר רבי שהיקף ספר תורה הוא ששה טפחים, ממה ששינונו בברייתא לעניין שיעור מידות ארון הברית. ותחילה מביאה את כל הברייתא, ולבסוף מבארת את השאלה. ששינונו, ארון שעשה משה אמתים וחצי ארכו, ואמה וחצי רחבו, ואמה וחצי קומתו, באמה בת ששה טפחים. רבי מאיר לשיטתו שאומר שכל האמות היו בינוניות, בנות ששה טפחים. והלוחות ארכם ששה טפחים ורחבם ששה ועביים שלשה. והיו מונחות כנגד ארכו של ארון, זו אצל זו. הלוחות אוכלות²⁴⁶, תופסות בארון שנים עשר טפחים, נשתיירו שלשה טפחים. טפח לעובי הכתלים שהרי מבחין נמדד, חציו לכותל זה וחציו לכותל זה. נשתיירו שני טפחים שבהן ספר

242 רש"י.

243 גויל הוא עור שלא נתקן כלל אלא שהשירו את השער וכותבים בו במקום שער. ולפעמים חותכים אותו לשנים אותו שלצד שער נקרא קלף וכותבים עליו במקום בשר, ואותו שלצד בשר נקרא דוכסוטוסטוס וכותבים עליו במקום שער. תוס'.

244 ר"ת כתב שאותו פסוק נקרא תורה כמו שאמרו בקטן אביו מלמדו תורה, "תורה צוה לנו משה" וכו'.

245 רש"י.

246 כך היא לשון המשנה במדות אוכל בדרום אמה אחת לבי יסוד המזבח, ואף בלשון המקרא "כי יוכלו אתיקים מהנה" בספר יחזקאל פ' מ"ב. רש"י.

תורה שכתב משה מונח, כשארכו לרחבו של הארון. שכן כתוב: "אין בָּאָרוֹן כַּקֵּץ לַחֹת הַבְּנֵי אֲשֶׁר הֵנִחַ שָׁם מִשָּׁה בְּחֶרֶב". "אין בָּאָרוֹן" "כַּקֵּץ" הוא מיעוט אחר מיעוט, ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ספר תורה, שגם הוא מונח בארון. זה החשבון של מידות חלל הארון לארכו. צא ופרנס ארון לרחבו, כמה לוחות אוכלות בארון ששה טפחים נשתיירו שלשה טפחים. טפח חציו לכותל זה וחציו לכותל זה, נשתיירו שני טפחים, שלא יהא ספר תורה נכנס ויוצא כשהוא דחוק²⁴⁷, דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר, חישוב מידות הארון הוא לפי אמרה בת חמשה טפחים, וזה כשיטתו שאמת כלים נאמרה באמה בת חמשה טפחים. והלוחות ארכן ששה ורחבן ששה ועבין שלשה והיו מונחות באורכו של ארון מונחות. מוטלות לארכו של ארון על רוחבן ולא על חודן. לוחות אוכלות בארון שנים עשר טפחים, נשתייר חצי טפח, אצבע לכותל זה, ואצבע לכותל זה²⁴⁸. זהו חשבון מידות הארון לארכו, צא וחשב את המידות של הארון לרחבו. לוחות אוגדות בארון ששה טפחים, נשתייר טפח ומחצה. חצי טפח אצבע ומחצה לכותל זה, ואצבע ומחצה לכותל²⁴⁹. טפח שבו עמודין עומדין²⁵⁰ ²⁵¹, כמו שכתוב בשיר השירים: "אֶפְרַיִם עָשָׂה לוֹ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מַעְצֵי הַלְּבָנוֹן". וארגז ששיגרו בו הפלשתים דורון לאלקי ישראל מונח מצדו של ארון. וספר התורה, מצד הוא מונח ולא בתוכו, שנאמר: "לִקְחָ אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה וְשָׂמְתָם אִתּוֹ מִצַּד אֶרֶץ בְּרִית ה'". ואני מקיים את הכתוב: "אין בָּאָרוֹן כַּקֵּץ לַרְבּוֹת שְׁבָרֵי לוחות שמונחים בארון.

ר"א ב"י א' ספר עזרה נגלל לתחילתו וכעת מבארת את השאלה מהברייתא, שאם רב אשי א' כרך מעט וכרכו נאמר שספר התורה היה הקיפו ששה טפחים, הרי כל שיש בהקיפו שלשה טפחים יש בו רוחב טפח. ובספר זה שהקיפו ששה עובי הרוחב הוא שני טפחים, וכיון שהוא נגלל לאמצעיתו יש בין עמוד לעמוד רווח של יותר משני טפחים. וכיצד ספר התורה נכנס בשני הטפחים שנשארו²⁵²? אמר רב אחא בר יעקב, 'ספר עזרה', הספר שכתב משה שבו קוראים בעזרה את פרשת המלך בהקהל, וכהן גדול ביום הכיפורים היה נגלל לתחילתו, היה לו רק עמוד אחד ונגלל מתחילתו לסופו. ועדיין קשה כיצד שני טפחים, נכנסים

247 א"ת הרי לא היו מוציאים אותו מן הארון, וי"ל שכדי לתקן היה מותר להכנס לקדש הקדשים. תוס'.

248 שהטפח ארבע אצבעות, ולמי שגורס אצבע ומחצה אמר באצבע קטנה שהטפח ד' גודלים וחמש אצבעות ושש באצבע קטנה. רש"י.

249 לר"ח נראה שלא גורסים אצבע ומחצה והיא אצבע קטנה שנכנסים שש בטפח. תוס'.

250 ב' עמודי כסף כמין עמודי ספר תורה שוכבים לארכו והלוחות ביניהן שנאמר עמודיו עשה כסף. רש"י.

251 לר"ת נראה שהיה סימן להעמדת בני ולא נעשו מזהב שלא להזכיר חטא העגל מפני שהם מכפר שאו' בו אין קטיגור נעשה סניגור. תוס'.

252 משמע שהקיפו היה ששה עם העמודים. תוס'.

בחלל של שני טפחים? אמר רב אשי, ששייר והשאיר קצת קלף שלא כרך לגמרי אלא הניחו מלמעלה. שואלת הגמרא, לרבי יהודה לפני שבא הארגו ששלחו הפלישתים, היכן ספר התורה היה מונח? עונה הגמרא, שדף היה יוצא מצדו של הארון ועליו היה מונח ספר התורה.

לר"מ הניחו את סה"ת בארון מהצד ורבי מאיר לומד מהכתוב "שִׁמְתֶם אֹתוֹ מִצַּד", ואת העמודים בחוץ שמניחים את ספר התורה בתוך הארון מהצד

ליד הכותל, ולא בין שני הלוחות. שואלת הגמרא, לרבי מאיר שסובר שצריך ברוחב הארון טפח מכאן וטפח מכאן כדי שספר התורה לא יצא בדוחק, היכן עמדו העמודים?²⁵³ ואומרת הגמרא שהניחו אותם מבחוץ. ורבי מאיר לומד ששברי הלוחות היו מונחים בארון כמה שאמר רב הונא שלומדים מהכתוב: "אֲשֶׁר נִקְרָא שֵׁם שָׁם ה' צְבָקוֹת יֵשֶׁב הַכְּרָבִים עָלָיו". "שֵׁם שָׁם" שתי פעמים, ללוחות ולשברי לוחות מלמד שלוחות ושברי לוחות מונחים בארון.

לר"מ "אשר שברת ושמתם" לוחות ושברי לוחות ומונחים לר"י "אשר שברת" יישר כחך ששברת

והתנא האחר דורש את הכתוב למה שאמר רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יוחאי, שהשם וכל כינויו מונחים בארון. וגם לרבי מאיר צריך את הכתוב לכך, אלא לומדים ששברי לוחות מונחים בארון כמו מה שרבי יוסף שנה על הכתוב: "וְאֶקְתַּב עַל הַלְּחֹת אֵת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלְּחֹת הַרְּאשֹׁנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ וְשִׁמְתָם בְּאֲרוֹן". והכתוב "אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ" הוא מיותר, לסמוך אותו לכתוב "וְשִׁמְתָם בְּאֲרוֹן" ללמד שהלוחות ושברי לוחות מונחים בארון. ולתנא האחר דורשים מהכתוב "אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ" כריש לקיש שאמר, אמר לו הקב"ה למשה יישר כחך ששברת! ללמד שהוא מן הדברים שעשה משה רבינו עליו השלום מדעתו, והסכימה דעתו לדעת המקום.

סדר נביאים יהושע שופטים שמואל מלכים ירמיה יחזקאל ישעיה ושנים עשר

תנו רבנן, סדרן של נביאים: יהושע ושופטים, שמואל ומלכים, ירמיה ויחזקאל, ישעיה ושנים עשר. שואלת הגמרא, הרי הנביא הושע קדם כמו שכתוב: "תְּחִלַּת דְּבַר ה' בְּהוֹשֵׁעַ" וכי עם הושע דבר תחילה?, והלא משה ועד הושע היו כמה נביאים!. ואמר רבי יוחנן, שהיה תחילה לארבעה נביאים הושע, ישעיה, עמוס, ומיכה שנתנבאו באותו הפרק, בימי המלכים עוזיה יותם אחז חזקיה²⁵⁴. ומדוע לא הקדימו את הושע בתחילה?. ואומרת הגמרא כיון שנבואתו כתובה אצל חגי זכריה ומלאכי, וחגי זכריה ומלאכי הם סוף הנביאים, שהיו בבית שני בשנת שתיים לדריוש. ונבואתו נכתבה עם נבואתם ולא נכתבה לחוד בתחילת הנביאים, מפני שנבואתם מועטת כדי שלא תשכח. שואלת הגמרא, מדוע לא הקדימו את ישעיה, הרי ישעיה קדם

253 אע"פ שיש הרבה רווח בכל האורך שלא כנגד ספר התורה היה פשוט לו שהיו מונחים בצד ראש הארון ססה"ת היה מונח בו. תוס'.

254 בארבעה נביאים הללו כתוב כן חוץ ממיכה שלא היה בימי עוזיהו אבל היה בימי יותם אחז יחזקיה.

לירמיה וליחזקאל. שהרי ישעיה היה בימי המלך עוזיה, וירמיה נתנבא בירושלים בימי המלכים יאשיה ובניו, ויחזקאל התנבא בגולה בימי צדקיה? מבארת הגמרא, כיון שספר מלכים סופו חורבן, וספר ירמיה כולו חורבן, ויחזקאל תחילתו חורבן וסופו נחמה, וישעיה כולו נחמה. סמכו חורבן לחורבן, ונחמה לנחמה.

סידרן של כתובים: רות²⁵⁵, וספר תהלים²⁵⁶, ואיוב, ומשלי, קהלת²⁵⁷, שיר השירים²⁵⁸, וקנינות²⁵⁹ דניאל²⁶⁰, ומגילת אסתר²⁶¹, עזרא²⁶², ודברי הימים.

נקרא שמה רות שיצא ממנה דוד שריוה להקב"ה בתושבחות ושאלת הגמרא, למי שאמר שאיוב היה בימי משה²⁶³, מדוע לא הקדימו את איוב? עונה הגמרא,

שאינ מתחילים בפורענות²⁶⁴. שואלת הגמרא, והרי גם רות היא פורענות, שיש בה רעב וגלות ומיתת אלימלך ובניו? אומרת הגמרא, שרות היא פורענות שהפכה בסופה לאחרית ותקוה²⁶⁵ שיצא משם דוד. כמו שאמר רבי יוחנן, מדוע נקרא שמה רות? מפני שיצא ממנה דוד שריוה לקדוש ברוך הוא בשירות ותושבחות.

255 רות קדמה בימי שפוט השופטים. רש"י.

256 תהלים דוד אמרם והוא קדם לאיוב כמי שאמר בימי מלכת שבא היה, ואחר כך שלשה ספרי שלמה.

257 שניהם ספרי חכמה.

258 נראה בעיני שאמרו לעת זקנתו. רש"י.

259 ירמיה אמרם שהיה אחר שלמה.

260 דניאל היה אחר ירמיה בימי נבוכדנצר בגולה.

261 אסתר היתה אחרי דניאל בימי אחשורוש.

262 עזרא היה בימי דריוש השני שעמד אחר אחשורוש.

263 עדיין לא ידעו את סוף הברייתא שממנה נראה שהתנא של הברייתא סובר שאיוב היה בימי משה. תוס'.

264 ואיוב לא נכתב מיד אחרי רות משום שמיד לאחריה נכתבו תהילים משום שדוד היה האחרית הטובה של רות. ר"י אומר שאיוב נכתב אחרי תהילים ומשלי משום שהוא מעין שירה ומקראות קצרים של תהילים ומשלי. ור"ת מפרש משום שדוד כתב בתהילים ע"י ז' זקנים ואיוב נכתב ע"י ד' זקנים, צופר בלדד אליאב ואליהו. תוס'.

265 וא"ת גם באיוב יש אחרית. וי"ל שברות היא אחרית טובה של כל ישראל, או כמ"ד שהקב"ה לא כפל את שכרו של איוב אלא לטרדו מן העולם. תוס'.

